

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.09.1990, sp. zn. 5 To 46/90, ECLI:CZ:NS:1990:5.TO.46.1990.1

Číslo: 15/1991

Právní věta: I. Pokud byly ohledně skutků, pro které byla podána obžaloba, prováděny úkony tvořící jinak obsah přípravného řízení, aniž bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř., jde o podstatnou vadu řízení, jež předcházelo podání obžaloby. Výsledky řízení, které je touto vadou zatíženo, jsou nepoužitelné v řízení před soudem a jako důkazy podle páté hlavy trestního řádu. Uvedenou vadu není možno napravit v řízení před soudem a její odstranění vyžaduje, aby věc byla vrácena prokurátorovi k došetření podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř. II. Ustanovení společného obhájce dvěma spoluobviněným, z nichž jeden usvědčuje druhého, který vinu popírá, je porušením ustanovení § 38 odst. 2 tr. ř. III. Při seznámení s výsledky vyšetřování podle § 166 tr. ř. je vyšetřovatel povinen předložit obviněnému k prostudování celý spis. Jestliže za této situace obviněný není seznámen se všemi důkazy obsaženými ve spisu, jde o vadu řízení, která po podání obžaloby může podle okolností odůvodnit postup podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř.

Soud: Nejvyšší soud ČR

Datum rozhodnutí: 14.09.1990

Spisová značka: 5 To 46/90

Číslo rozhodnutí: 15

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Dokazování, Řízení přípravné

Předpisy: 141/1961 Sb. § 89 odst. 1

§ 160 odst. 1

§ 188 odst. 1 písm. f

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ČR podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnost krajského prokurátora v Hradci Králové proti usnesení krajského soudu v Hradci Králové z 24. 7. 1990 sp. zn. 1 T 12/90.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením krajský soud po předběžném projednání obžaloby vrátil podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř. prokurátorovi k došetření věc obviněných mladistvých B. H. a J. Z., na které byla podána obžaloba pro trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., a pokud jde o obviněného mladistvého B. H. i pro další trestné činy. Rozhodnutí o vrácení věci prokurátorovi k došetření odůvodnil krajský soud procesními vadami přípravného řízení záležejícími v tom, že trestní

stíhání pro skutky, pro které byla podána obžaloba, nebylo zahájeno podle § 160 odst. 1 tr. ř. a že oběma obviněným byl ustanoven společný obhájce, ačkoli s ohledem na povahu věci měl mít každý z obviněných jiného obhájce.

Proti usnesení podal v zákonné lhůtě krajský prokurátor v Hradci Králové stížnost, v níž namítl, že opomenutí postupu podle § 160 odst. 1 tr. ř., není tak podstatná procesní vada, aby bylo nutno věc vracet do stadia přípravného řízení, a že v poměru mezi dvěma obviněnými nejde o kolizi zájmů, která by vyžadovala, aby každý z obviněných měl jiného obhájce. Proto krajský prokurátor navrhl, aby Nejvyšší soud ČR zrušil napadené usnesení a aby krajskému soudu uložil o věci znovu jednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud ČR přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení i řízení, které mu předcházelo, a shledal, že stížnost není důvodná.

Krajský soud opodstatněně vytkl, že pro skutky, pro které byla na obviněné podána obžaloba, nebylo přípravné řízení řádně zahájeno, tj. usnesením vyšetřovatele podle § 160 odst. 1 tr. ř. Krajský soud správně poukázal na to, že pokud bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání, stalo se tak pro jiný skutek, pro který nakonec obžaloba nebyla podána.

Není možno přisvědčit názoru krajského prokurátor, že uvedený nedostatek nemá žádný podstatný význam vzhledem k tomu, že oběma obviněným bylo podle § 163 odst. 1 tr. ř. vzneseno obvinění pro skutky, pro které byla posléze podána obžaloba. Nesprávnost tohoto názoru tkví v tom, že nerozlišuje zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. a vznesení obvinění podle § 163 odst. 1 tr. ř. jako dva samostatné a odlišné instituty, které nelze ztotožňovat ani zaměňovat a z nich žádný nemůže nahradit druhý.

Zvláštní význam ustanovení § 160 odst. 1 tr. ř. o zahájení trestního stíhání záleží v tom, že teprve a výlučně po zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. lze provádět úkony podle čtvrté a páté hlavy trestního řádu s výjimkou úkonů podle § 113, § 114 tr. ř. To znamená, že s výjimkou ohledání (§ 113 tr. ř.) a prohlídky těla a jiných podobných úkonů (§ 114 tr. ř.) nelze bez zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. vyslyšet obviněné a svědky ani provádět další důkazy podle páté hlavy trestního řádu. Vyplývá to z výslovného znění ustanovení § 158 odst. 3 tr. ř. Pokud vyšetřovatel přesto i bez zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. prováděl úkony, které materiálně odpovídaly tomu, co jinak je obsahem dokazování, nešlo ve skutečnosti o důkazy podle hlavy páté trestního řádu, ale jen o opatření potřebných podkladů a nezbytných vysvětlení k prověření oznámení o trestných činech a ostatních podnětů k trestnímu stíhání ve smyslu § 158 odst. 3 tr. ř. Z toho je zřejmé, že těchto úkonů nelze použít v řízení před soudem jako důkazů, např. v hlavním líčení nelze číst protokoly o výslechu obviněných podle § 207 odst. 2 tr. ř. ani protokoly o výslechu svědků podle § 211 odst. 1 - 3 tr. ř. atd. (srov. např. č. 42/1972, 22/1976, 26/1989 sb. rozh. tr.).

Podle § 160 odst. 1 tr. ř. se trestní stíhání usnesením vyšetřovatele zahajuje za podmínky, že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, přičemž není důvod k odložení věci nebo k odevzdání věci ke kázeňskému projednání. Při splnění uvedené podmínky je vyšetřovatel povinen trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájit a zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. tu samo je podmínkou pro provádění potřebného dokazování s procesními důsledky pro řízení před soudem.

Na druhé straně o vznesení obvinění podle § 163 odst. 1 tr. ř. rozhoduje vyšetřovatel usnesením, je-li na podkladě zjištěných skutečností dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin byl spáchán určitou osobou.

Z porovnání obou ustanovení je zřejmé, že účelem zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř.

je vytvořit základní procesní podmínky pro provádění potřebného dokazování, zatímco účelem vznesení obvinění podle § 163 odst. 1 tr. ř. je zajistit, aby nikdo nebyl neopodstatněně trestně stíhán. Odlišnost účelu obou institutů a jejich zákonných podmínek a zvláště pak jejich samostatnost mají za následek, že jeden institut nemůže být nahrazován druhým. To se ostatně projevuje i tím, že když jsou v praxi splněny podmínky pro zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. a současně pro vznesení obvinění podle § 163 odst. 1 tr. ř., postupuje vyšetřovatel tak, že jedním usnesením rozhodne o obojím.

Skutečnost, že v posuzované věci byly prováděny úkony tvořící jinak obsah přípravného řízení, aniž bylo trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. řádně zahájeno ohledně skutků, pro které byla podána obžaloba, je třeba považovat za vadu řízení, jež předcházelo podání obžaloby. Jde o podstatnou vadu, neboť výsledky řízení, které je touto vadou zatíženo, jsou nepoužitelné před soudem jako důkazy podle páté hlavy trestního řádu. Uvedenou vadu není možno napravit v řízení před soudem a její odstranění vyžaduje, aby věc byla vrácena prokurátorovi k došetření podle § 188 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Není možno přisvědčit námitce krajského prokurátora, že vrácení věci k došetření je nesprávné proto, že vyšetřovatel postupoval shora uvedeným způsobem před tím, než Nejvyšší soud ČSFR přijal stanovisko zn. [St 1/89](#) (viz č. 18/1990 sb. rozh. tr.). Důvodem vrácení věci) prokurátorovi k došetření není to, že postup vyšetřovatele nebyl v souladu s tímto stanoviskem, nýbrž to, že tento postup odporoval zákonu (trestnímu řádu), který v případě každého skutku, ohledně něhož se má konat trestní stíhání, vyžaduje, aby trestní stíhání bylo zahájeno podle § 160 odst. 1 tr. ř. K tomu je třeba dodat, že i postup podle § 163 odst. 4 tr. ř. podle současné právní úpravy předpokládá, že bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. ohledně skutku, jehož se týká postup podle § 163 odst. 4 tr. ř.

Protože úkony provedené před podáním obžaloby neměly vzhledem ke shora vytknuté vadě charakter důkazů podle páté hlavy trestního řádu, nepovažuje Nejvyšší soud ČR za opodstatněné vyjadřovat se k důvodnosti vrácení věci prokurátorovi k došetření z hlediska otázky, zda věc byla náležitě objasněna.

Krajský soud nepochybil ani v tom, že ustanovení společného obhájce oběma obviněným považoval za další porušení procesních předpisů. V posuzované věci byl JUDr. R. J., advokát býv. advokátní poradny v Náchodě, ustanoven jednak dne 18. 8. 1989 obhájcem obviněného mladistvého B. H., jednak dne 18. 9. 1989 obhájcem obviněného mladistvého J. Z. Tento postup byl v rozporu s ustanovením § 38 odst. 2 tr. ř., podle něhož je-li obviněných několik, ustanoví se zpravidla společný obhájce těm, jejichž zájmy si v trestním řízení neodporují. Zájmy obviněných si v trestním řízení odporují zejména tehdy, jestliže jeden ze spoluobviněných usvědčuje druhého obviněného, který vinu popírá. O takovou situaci v některých významných směrech jde i v přezkoumávané věci.

Např. trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. se měli obvinění jako spolupachatelé podle § 9 odst. 2 tr. zák. dopustit podle obžaloby tím, že dne 27. 8. 1989 po 17.00 hod. v Jaroměři ve sklepě domu č. 45 na náměstí ČSA násilím donutili I. T. přes její odpor k souloží tak, že obviněných mladistvý B. H. za pomoci R. H. držel poškozené ruce, roztahoval jí nohy a bránil jí zakrýváním úst přivolat pomoc, zatímco obviněný mladistvý J. Z. vykonal s poškozenou I. T. soulož. Přitom obviněný mladistvý B. H. ve své výpovědi ze dne 17. 10. 1989 uvedl, že poškozenou chtěl pouze svléknout a pak ji osahávat a že to bylo z jeho strany vše. Naproti tomu obviněný J. Z. ve své výpovědi ze dne 17. 10. 1989 uvedl, že zatímco on sám s poškozenou souložil, obviněný mladistvý B. H. ji držel a roztahoval jí nohy. Předtím ve výpovědi ze dne 11. 9. 1989 obviněný mladistvý B. H. sice doznal, že poškozenou držel a že jí roztahoval nohy, aby s ní mohl obviněný mladistvý J. Z. souložit, ale citovaná výpověď ze dne 17. 10. 1989 v podstatě již znamená popírání spolupachatelství na trestném činu znásilnění, ze kterého je obviněný mladistvý B. H. usvědčován výpovědí obviněného

mladistvého J. Z.

Nejvyšší soud ČR uvedl dále i jiné konkrétní rozpory ve výpovědích obou obviněných, jež vytvářejí kolizi zájmu ve smyslu § 38 odst. 2 tr. ř. s tím, že tyto podstatné rozpory ukazují na to, že jejich zájmy v trestním řízení si odporují a že proto jim neměl být ustanoven společný obhájce podle § 38 odst. 2 tr. ř., ale každému z nich jiný obhájce.

Ačkoli to krajský soud v napadeném usnesení výslovně nevytkl, bylo řízení předcházející podání obžaloby zatížené též vadou vztahující se ke skončení přípravného řízení. Podle § 166 odst. 1 tr. ř. uzná-li vyšetřovatel vyšetřování za skončené a jeho výsledky za postačující k podání obžaloby, seznámí obviněného s výsledky vyšetřování, předloží mu vyšetřovací spisy k prostudování a poučí jej o jeho právu navrhnout doplnění vyšetřování. Povinnost vyšetřovatele předložit obviněnému vyšetřovací spisy ve smyslu § 166 odst. 1 tr. ř. je třeba vykládat tak, že vyšetřovatel je povinen obviněnému předložit vždy celý spis, tj. všechny jeho části. V daném případě vyšetřovatel tuto povinnost nesplnil ve vztahu k obviněnému mladistvému B. H. ohledně zprávy zvláštního odborného učiliště v Hronově ze dne

11. 1. 1990. Tato zpráva obsahuje závažné okolnosti významné pro zjištění poměrů mladistvého (§ 292 tr. ř.). V době, kdy byl obviněný mladistvý B. H. poprvé seznámen s výsledky vyšetřování, tj. dne 9. 1. 1990, uvedená zpráva ještě nebyla součástí vyšetřovacího spisu a obviněný s ní tedy nebyl seznámen, neboť k prostudování mu byly předloženy písemnosti založené ve spise na č. 1. 1 - 205. Poté bylo přípravné řízení doplněno nejen o citovanou zprávu zvláštního odborného učiliště v Hronově, ale i o další úkony. Po nich následovalo opětovné seznámení obviněného B. H. s výsledky vyšetřování dne 6. 3. 1990, avšak ani tehdy nebyla zpráva učiliště obviněnému předložena, neboť podle protokolu o seznámení s výsledky vyšetřování mu byly předloženy k prostudování písemnosti založené ve spise na č. 1. 213 - 230. Obviněný mladistvý B. H. byl tedy neúplně seznámen s výsledky vyšetřování.

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud ČR považoval vrácení věci prokurátorovi k došetření, jak o něm krajský soud rozhodl napadeným usnesením, za opodstatněné, a proto stížnost krajského prokurátora podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.